

Postoje študentov sociálnej práce k potrebnosti a významu humanitárnej práce sociálnych pracovníkov v rozvojových krajinách

Dana Rosová, Lucia Vojtánková

ABSTRAKT

Autori sa v článku zameriavajú na potrebu a význam humanitárnej práce sociálnych pracovníkov v rozvojových krajinách. Zameriavajú sa na teoretické vymedzenie tejto problematiky a predstavujú výskum realizovaný v príslušnej oblasti. V rámci realizovaného výskumu sa autorom podarilo nájsť zaujímavé výsledky v oblasti uvedených diferencií. Autori týmto poukazujú na potrebu a význam práce sociálnych pracovníkov, ktorých práca je užitočná nielen doma, ale aj v zahraničí, s dôrazom na humanitárnu prácu v rozvojových krajinách a zároveň zistili zaujímavé rozdiely vnímania tejto problematiky na základe vopred vymedzených kritérií.

ABSTRACT

The authors of the contribution concentrate on the need and importance of the humanitarian work of social workers in developing countries. The thesis focuses on theoretical definition of the given topic and presents the research conducted in this field. Within the research authors accomplished to find interesting results in the field of those differences. The authors of the thesis pointed necessary, but also the importance of the work of social workers whose the work is useful not only at home but also abroad, with an accent to humanitarian work in developing countries and to detect differences of perception of social work students take to this issue at the same time in advance defined criteria.

ÚVOD

Náš svet v 21. storočí je v porovnaní s dobou zhruba pred sto rokmi úplne rozdielny. Tento rozdiel je ohromujúci a v histórii ľudstva dokonca unikátny. Svet je vzájomne stále viac prepojený. Či už politicky, kultúrne, ekonomicky, ale predovšetkým finančne. Je pravdou, že rozvoj civilizácie a techniky sa zatiaľ s takýmto vývojom dokázal, aspoň na prvý pohľad, vyrovnáť. Svet ako celok dosť zbohatol. Toto bohatstvo je však medzi ľuďmi a krajinami rozdelené veľmi nerovnomerne. Udáva sa, že zhruba 20 % svetového obyvateľstva žije v tzv. bohatých a zvyšných 80 % v chudobných štátoch našej Zeme (Lebeda 2009). Polovica svetovej populácie nemá prístup k základným liekom, pitnej vode a tretina detí vo svete trpí na podvýživu. Naša planéta je okrem iného devastovaná tiež mnohými humanitárnymi katastrofami, ktoré zasahujú ľudí bez rozdielu toho, či sú bohatí alebo chudobní. Žiadne z týchto problémov by nemali ostať bez povšimnutia, ale je potrebné ich riešiť.

ROZVOJOVÉ KRAJINY V SÚČASNOM SVETE

Na názore, že v súčasnom svete narastá nielen rozdielnosť v úrovni života, ale zároveň sa zvyšuje aj neistota a napätie, sa zhodujú viacerí autori. Holečková (2009) tvrdí, že prostredníctvom procesu globalizácie sa stále viac prehlbujú rozdiely medzi chudobnými a bohatými a taktiež rozdiely v prístupe k vzdelaniu či dostupnej lekárskej starostlivosti. Hetteš (2013) hovorí o tom, že svet, ktorý mal donedávna vlastnosti výraznejších istôt a menil sa len pomaly počas viacerých generácií sa dnes dostal do stavu skutočne rýchlej revolučnej zmeny. Podľa Benča (2005, s. 10) sú „nerovnosti v rozvoji, globálne nerovnosti medzi krajinami vyspelými a rozvojovými a nerovný rozvoj dôsledkom nerovnej výmeny.“ V období studenej vojny sa potom veľmi často na označenie kontrastu prosperity jednotlivých krajín používalo označenie „tretí svet“. Ako uvádza Mothana (2008, s. 192) „rozvojová krajina je taká krajina, ktorá je uznaná za krajinu oprávnenú na príjem rozvojovej pomoci.“ Rovnakú definíciu uvádza aj OECD. Krajiny, ktoré môžeme hodnotiť ako najmenej rozvinuté, by mali v súčasnosti spĺňať tieto hladiská: nízky príjem; nedostatočné ľudské zdroje; ekonomická zraniteľnosť (Dudáš 2007).

Okrem systematických rozvojových porúch a oneskorovania, či stagnovania vývoja krajín, vo svete vznikajú ešte aj rôzne iné extrémne situácie, ktoré nie sú schopné miestne vlády zvládnuť a vyžadujú si poskytnutie okamžitej pomoci zo zahraničia.

HUMANITÁRNA POMOC

V súvislosti s humanitárnou pomocou ide predovšetkým o pomoc pri odstraňovaní následkov prírodných a industriálnych katastrof, no môže sa jednať aj o konzekvencie ozbrojených konfliktov alebo vojen. Aj keď sa uvedené okolnosti môžu vyskytnúť prakticky vo všetkých krajinách bez zreteľa na stupeň ich rozvoja, predsa len rozvojové krajiny so svojou chabou sociálnou a technickou infraštruktúrou podstatne častejšie požadujú priamu zahraničnú pomoc než industriálne štáty. Rozličné hromadné nešťastia a katastrofy postihujú prakticky každý rok státisíce až milióny ľudí vo svete, ktorí v ich dôsledku závažne trpia. Tieto negatívne udalosti zasahujú najčastejšie najmä chudobných ľudí a ľudí, ktorí sú vytlačení na okraj spoločnosti.

Dnes existujú dve základné formy pomoci druhým v núdznej situácii a to je humanitárna pomoc a rozvojová spolupráca.

Podľa § 2 Zákona č. 617/2007 Z.z. o oficiálnej rozvojovej pomoci je humanitárna pomoc „prejav solidarity s ľuďmi v núdzi, ktorej podstatou je pomoc, podpora, záchrana životov, ľudskej dôstojnosti a zmiernenie utrpenia ľudí v prípade prírodných katastrof, kríz spôsobených človekom, stavu hladu a podvýživy alebo v porovnateľných núdzových situáciách, ako aj preventívne a pohotovostné programy, najmä obzvlášť v rizikových oblastiach.“

V literatúre sa môžeme stretnúť s rôznymi definíciami pojmu humanitárna pomoc alebo humanitárna práca. Gažovič (2013, s.18) definuje humanitárnu prácu ako pomoc zameranú „na náhle problémy spojené s prírodnými alebo človekom spôsobenými katastrofami a výnimočnými udalosťami. Jej cieľom je zamedziť stratám na životoch a zmierniť okamžité utrpenie.“ Ako typické príklady, kedy sa táto forma pomoci využíva môžeme určiť vojny, zemetrasenia, záplavy, rozsiahle požiare, dlhodobé suchá a z nich vyplývajúce hladomory, ale aj iné nešťastia.

Ide teda o krátkodobú pomoc, ktorá ľuďom, ktorých humanitárna kríza zasiahla pomôže uspokojiť ich základné životné potreby, a tiež pomôže znovu obnoviť dôstojný život do takej podoby, ktorú mal pred vypuknutím krízy (Kráľová 2007).

Podľa § 2 *Zákona č. 617/2007 Z. z. o oficiálnej rozvojovej pomoci* je rozvojová pomoc súbor činností a opatrení zameraných „na podporu trvalo udržateľného rozvoja v rozvojových krajinách, uhrádzané z verejných prostriedkov Slovenskej republiky, použité v súlade s pravidlami Výboru pre rozvojovú pomoc pri Organizácii pre hospodársku spoluprácu a rozvoj.“

Hlavným cieľom rozvojovej pomoci je zníženie extrémnej chudoby cestou udržateľného ekonomického a sociálneho rozvoja. Na rozdiel od humanitárnej práce má teda charakter dlhodobých opatrení v širokej rade sektorov a sfér (Kráľová 2007).

VÝZNAM INTERVENČIE SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA

Pri hromadných nešťastiach alebo katastrofách sa dá len veľmi ťažko obísť bez akejkoľvek pomoci od iných ľudí. Práca humanitárneho sociálneho pracovníka je v mnohých prípadoch nevyhnutná.

Obete, takýchto mimoriadnych situácií, obzvlášť ak pochádzajú z tých najmenej rozvinutých krajín, ju skutočne objektívne potrebujú a má pre nich nezanedbateľný význam. Odborný tím pomáhajúcich, ktorý sa nazýva aj psychosociálny intervenčný tím, pritom pozostáva okrem sociálnych pracovníkov aj z lekárov, zdravotných sestier, psychologov, pedagógov alebo duchovných, ktorí odchádzajú do cieľovej krajiny s myšlienkou ihneď pomôcť a zasiahnuť, tak ako to je len v ich silách. Takémuto odbornému zásahu zo strany profesionálov sa potom hovorí intervencia. V krízovej situácii tiež zasahujú okrem profesionálov, aj laici a dobrovoľníci.

Klientom sociálneho pracovníka v prípade humanitárnej práce, sú katastrofou postihnutí občania. Môže sa jednať o jednotlivcov, deti aj dospelých, celé rodiny, skupiny ľudí alebo aj komunity, ktoré zasiahla mimoriadna udalosť. Práca s takýmito občanmi je veľmi náročná a vyžaduje si dôslednú prípravu, ktorú by mal sociálny pracovník absolvovať.

Práca sociálneho pracovníka v rozvojovej krajine má veľký prínos pre samotný projekt či miestnych obyvateľov. Sociálny dosah projektu sa môže zvýšiť, ak s koncom pobytu pracovníka v rozvojovej krajine neskončí i samotný projekt, ale ak po ňom nasledujú ponávratové aktivity. Ich cieľom je informovať verejnosť o uskutočnenej práci, ale aj o situácii v krajine (Aleksanyan 2012). Práve konkrétna osobná skúsenosť sociálneho pracovníka môže dokázať spoločnosti, že jeho práca mala význam a zmysel. Pracovník môže po návrate domov tiež eticky informovať verejnosť o rozvojových krajinách formou prednášok na školách alebo rozhovormi pre novinársku obec. Prednášky aktérov humanitárnej práce by mohli vo veľkej miere osloviť najmä ďalších študentov sociálnych odborov, ktorý možno zatiaľ o takejto forme sociálnej práce vôbec neuvažovali.

CIEĽ VÝSKUMU

Primárnym cieľom výskumu bolo zistiť aký význam má pre študentov sociálnej práce humanitárna pomoc rozvojovým krajinám a ako vnímajú potrebu tejto formy pomoci. Zameriavali sme sa na študentov denne a externej formy toho istého odboru,

študujúcich na rôznych vysokých školách, ktorí boli ženského i mužského rodu. Interpretácia prípadných rozdielov medzi týmito skupinami nám napovie, či majú tieto charakteristiky vplyv na vnímanie humanitárnej intervencie.

Sekundárnym cieľom výskumu bolo empiricky zistiť prípadné rozdiely vnímania humanitárnej práce sociálnych pracovníkov v rozvojových krajinách, to znamená zistiť odlišnosti vo vnímaní tejto profesie, o informovanosti študentov o tejto problematike, a tiež ich vedomostiach o humanitárnych organizáciách a projektoch.

CHARAKTERISTIKA METÓD A METODÍK

Pre realizáciu predkladaného výskumu sme vybrali metódu dotazníka. Kvôli zabezpečeniu validity sme vypracovali predbežný dotazník. Tento bol respondentom distribuovaný v mesiaci november 2013, a to buď osobne alebo elektronicky. Samotný dotazník bol vybranej cieľovej skupine distribuovaný v mesiacoch december 2013 až február 2014. Distribúcia prebiehala osobne, rozdáním dotazníkov v tlačenej forme, a tiež prostredníctvom internetu, kde bol dotazník uverejnený na web-stránke www.humanitarnapomoc.vyplnma.sk. Respondentom sme odkaz na dotazník posielali prostredníctvom vybraných sociálnych sietí. Výber výskumnej vzorky bol zámerný.

Návratnosť dotazníkov bola vyššia pri osobnom kontakte s respondentami. Nižšiu návratnosť elektronického dotazníka pripisujeme skôr voľno-časovému využívaniu sociálnych sietí a s tým súvisiacej nechote zo strany oslovenej výskumnej vzorky.

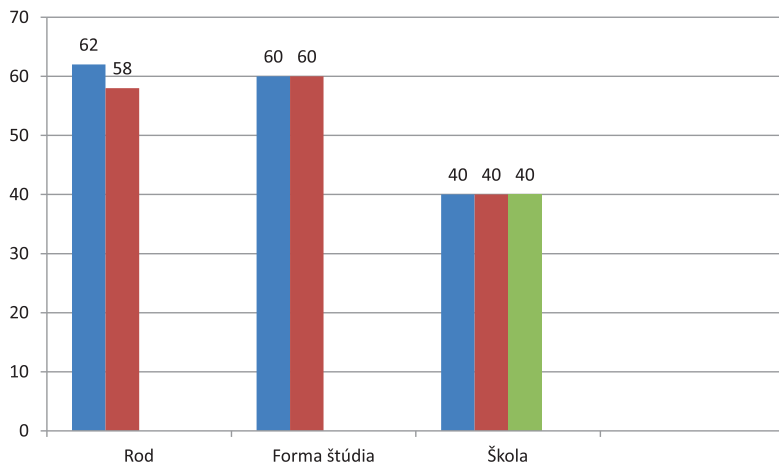
Konkrétne výsledky výskumu sme interpretovali kvantitatívnymi štatistickými metódami v štatistickom softvare SPSS (Statistical Package for Social Sciences). Pri výklade využijeme t-testy a v prípade potreby použijeme aj iné druhy štatistických metód.

CHARAKTERISTIKA VÝSKUMNEJ VZORKY

Vo výskume sme sa zamerali na hlavnú cieľovú skupinu, ktorou boli študenti odboru sociálna práca v košickom kraji, ženského aj mužského rodu, z troch vysokých škôl, denného a externého štúdia, v celkovom počte 120. Za najadekvátnejšiu techniku výberu konkrétnych študentov, sme zvolili použitie nabaľovacieho alebo reťazového výberu „snowball“ (snehová guľa), pričom respondenti sami odporúčajú kontakt na ďalších. Predvýskumu, ktorý sme realizovali na zistenie validity otázok, sa zúčastnilo 30 študentov. Týchto respondentov sme už do celkovej výskumnej vzorky nezaradili, nakoľko sme museli niektoré otázky použité v predvýskume preformulovať pre lepšiu zrozumiteľnosť.

Pomer podľa rodu bol vyvážený: 62 žien a 58 mužov. Pomer študentov denného a externého štúdia bol rovnomerný, v počte 60 denných a 60 externých študentov z každej školy po 20. Do výskumu sme zahrnuli študentov sociálnej práce, ktorí študujú na troch vysokých školách. Konkrétne išlo o Univerzitu Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Vysokú školu zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, detašované pracovisko Michalovce a Katolícku univerzitu v Ružomberku, z každej v počte 40 študentov. Nerozlišovali sme ročník štúdia, len formu štúdia. Výber vzorky bol zá-

merný. Výskum sme zamerali na túto cieľovú skupinu v snahe zistiť isté špecifiká, ktoré súvisia s vnímaním humanitárnej práce práve budúcimi potenciálnymi poskytovateľmi pomoci a ktoré si priblížime v interpretačnej časti práce. Porovnať rozdelenie výskumnej vzorky nám umožňuje graf č. 1.

GRAF Č.1 Súhrnné rozdelenie výskumnej vzorky

ŠTATISTICKÉ SPRACOVANIE VÝSLEDKOV

Prvá časť dotazníka pozostávala zo siedmych otázok, týkajúcich sa problematiky rozvojových krajín, na ktoré mohli respondenti odpovedať výberom jednej z dvoch ponúkaných možností. Respondentov, ktorí na tieto otázky odpovedali, sme rozdelili do 3 skupín. V nasledujúcej interpretácii sme hľadali prípadné rozdiely v informovanosti o problematike rozvojových krajín na základe rodu, vysokej školy, ktorú študenti navštevovali a formy štúdia. V prvom prípade sme respondentov rozdelili podľa rodu, pretože ho vnímame ako významný faktor pri rozprave o prípadných rozdieloch v informovanosti. V Tab.1 uvedenej nižšie uvádzame frekvenčné vyjadrenia respondentov k jednotlivým otázkam.

Otázka	Odpoveď	Ženy		Muži	
		n	%	n	%
1. Myslíte si, že ste dosť informovaný o problematike rozvojových krajín?	áno	41	66	39	67
	neviem	5	8	9	16
	nie	16	26	10	17
2. Myslíte si, že sa súčasný svet rozvíja veľmi nerovnomerne?	áno	62	100	58	100
	neviem	0	0	0	0
	nie	0	0	0	0
3. Ako by ste definovali rozvojovú krajinu?	a	43	69	21	36
	b	9	15	8	14
	c	10	16	29	50

Otázka	Odpoveď	Ženy		Muži	
4. Dokázali by ste vymenovať aspoň tri krajiny, ktoré majú stredný alebo veľmi nízky HDI index?	áno	42	68	28	48
	neviem	12	19	13	22
	nie	8	13	17	30
5. Poznáte rozdiely medzi pojmami „humanitárna pomoc“ a „rozvojová pomoc“?	áno	49	79	35	60
	neviem	3	5	10	17
	nie	10	16	13	22
6. Humanitárna pomoc je...	a	32	52	31	51
	b	3	5	10	18
	c	27	43	17	29
7. Máte prehľad o tom, čo zahŕňa náplň práce humanitárneho sociálneho pracovníka?	áno	39	63	35	60
	neviem	15	24	8	14
	nie	8	13	15	26

TAB. 1 Frekvencie odpovedí respondentov podľa rodu

Ako vyplýva z uvedenej tabuľky, viac respondentov na otázky odpovedalo pozitívne — správne, než negatívne — nesprávne.

Za povšimnutie stojí otázka č. 2 o tom, či sa súčasný svet vyvíja veľmi nerovnomerne, kde si až 100 % všetkých respondentov myslí, že áno. Väčšina respondentov dokázala správne definovať rozvojovú krajinu (69 % žien, 36 % mužov) a tiež vymenovať aspoň tri krajiny so stredným alebo veľmi nízkym indexom ľudského rozvoja. Ako najfrekvencovanejšie odpovede študenti uvádzali africké štáty Rwanda (36,5 % respondentov), Keňa (31,2 % respondentov) a štát Latinskej Ameriky Haiti (19,9 % respondentov).

Na otázku č. 5 o tom, či študenti poznajú rozdiely medzi pojmami „humanitárna pomoc“ a „rozvojová pomoc“, odpovedalo viac študentov pozitívne (79 % žien, 60 % mužov), čo sa už ale nepotvrdilo v otázke č. 6, kde mali humanitárnu pomoc konkrétne definovať. Počet respondentov, ktorý odpovedali správne sa tu viditeľne znížil, (52 % žien, 51 % mužov) z čoho vyplýva, že viacerí z nich sa len domnievali, že tieto dva pojmy dokážu správne rozlišovať.

Po rozdelení odpovedí respondentov na základe rodu nasledovalo testovanie významnosti rozdielov medzi študentmi a študentkami v informovanosti o problematike rozvojových krajín.

Predpokladali sme, že budú existovať štatisticky významné rozdiely v informovanosti medzi mužmi a ženami, čo nám potvrdil aj predtým realizovaný predvýskum. To, že by tieto odlišnosti mohli existovať, by sa mohlo odvíjať tiež od toho, že ženy sú citlivejšie ako muži, a preto si informácie o nepriaznivom stave rozvojových krajín viac pripúšťajú a tým aj ľahšie zapamätajú. O väčšej vnímavosti humanitárnej pomoci zo strany žien hovorí aj Wates (2010), podľa ktorého ženy nielenže prejavujú vyššie známky empatie voči obetiam, ale sú aj o niečo otvorenejšie voči informáciám, ktoré sa ich týkajú.

Výsledky t-testu znázorňuje Tab. 2.

Pohlavie	n	x	S	t	P (a)	CI (95 %)	
ženské	62	10,306	2,295	-1,433	0,154	1,658	1,981
mužské	58	10,966	2,708				

TAB. 2 T-test — rozdelenie informovanosti podľa rodu

Ako vyjadruje tabuľka, pri rozdelení výskumnej vzorky do dvoch skupín podľa rodu neexistujú štatisticky významné rozdiely v informovanosti o problematike rozvojových krajín. Nemáme dostatočné dôkazy na to, aby sme nulovú hypotézu zamietli, a teda prijali alternatívnu hypotézu. Výsledky môžu závisieť od toho, že obe skupiny respondentov získavajú rovnaké informácie, ktoré potom aj rovnako spracovávajú a ku ktorým prístupujú rovnako, bez ohľadu na príslušnosť k danému rodu.

Za ďalší významný faktor, týkajúci sa prípadných rozdielov v informovanosti sme zvolili vysokú školu, na ktorej študenti študujú odbor sociálna práca. Vysoké školy sme rozdelili do dvoch kategórií. V prvej kategórii sa nachádzajú študenti študujúci na Filozofickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a v druhej kategórii sú študenti z iných vysokých škôl, konkrétne študenti Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety a Katolíckej univerzity. Predpokladali sme, že existujú rozdiely v informovanosti medzi študentmi UPJŠ a študentmi sociálnej práce iných vysokých škôl (VŠZaSP, KU). No ako preukazujú výsledky realizovaného t-testu, medzi skupinami respondentov neexistujú štatisticky významné rozdiely v informovanosti o problematike rozvojových krajín. Študenti UPJŠ majú podľa tohto testu podobné informácie o rozvojových krajinách, ako študenti z iných vysokých škôl, čo vysvetľujeme tým, že všetci študenti študujú rovnaký odbor a o túto problematiku zaujímajú rovnako.

Pri testovaní ďalších charakteristík sme predpokladali existenciu rozdielov v informovanosti medzi dennými a externými študentmi. Dôvodom by mohlo byť to, že denní študenti môžu byť angažovanejší vo veciach humanitárnej činnosti (napr. ako dobrovoľníci), ako študenti externí, ktorým popri zamestnaní, resp. starostlivosti o rodinu, neostáva už na takého aktivity čas. T-test však opäť nepreukázal existenciu štatisticky významných rozdielov. Znamená to, že študenti dennej formy štúdia majú o tejto problematike podobné informácie ako študenti externej formy. Všetci študenti teda získavajú rovnaké informácie, ku ktorým aj rovnako prístupujú, bez ohľadu na formu štúdia.

Pre testovanie ďalších rozdielov, sme výskumnú vzorku rozdelili podľa rodu na študentov a študentky sociálnej práce, pričom sme zisťovali existenciu rozdielov postojov k potrebe a k významu humanitárnej pomoci pre rozvojové krajiny.

Najprv sme pristúpili k testovaniu prípadných rozdielov k vnímaniu potreby humanitárnej pomoci — tabuľka 3.

Pohlavie	N	x	S	t	P (a)	CI (99 %)	
ženské	62	8,548	6,492	1,738	0,000**	1,660	1,984
mužské	58	4,948	3,790				

Tab. 3. T-test- rozdelenie postojov k POTREBE humanitárnej pomoci podľa rodu

** 1 % hladina významnosti — veľmi vysoko signifikantný rozdiel

Tak ako vyplýva z predchádzajúcej tabuľky, t-test preukázal signifikantný rozdiel medzi premennými podľa rodu vo vnímaní potreby humanitárnej pomoci pre rozvojové krajiny na 0,001 % hladine významnosti. Ako sme už uvádzali, podľa toho do

akej miery respondenti s daným tvrdením súhlasili resp. nesúhlasili, mohli na tieto tvrdenia odpovedať na škále 1–5.

Odpovede respondentov frekvenčne zobrazuje tabuľka 4.

Pri náhlade na položky potom, ako sme si ich rozčlenili, musíme konštatovať, že rozdielnosti sú viditeľné. Najvýraznejší rozdiel pozorujeme pri výroku *Účasť Slovenskej republiky na humanitárnych aktivitách v rozvojových krajinách považujem za potrebnú*. S týmto tvrdením súhlasí 90 % študentiek, ale len 52 % študentov. Uvedenú skutočnosť môžeme pripisovať napríklad tomu, že muži môžu byť k takejto forme pomoci viac skeptický ako ženy.

Zo štúdie Hvoreckého (2013) vyplýva, že na Slovensku je väčšinovým názorom na potrebu humanitárnej pomoci to, že pomoc v skutočnosti potrebujeme my, ako chudobnejšia časť Európy. Nám testovanie prezentovalo, že študenti odboru sociálna práca sa vo viditeľnejšej miere stavajú k názoru, že humanitárna pomoc rozvojovým krajinám je skutočne potrebná. Toto sa môže odvíjať od toho, že študenti sociálnej práce môžu byť viac zainteresovaní vo veciach pomoci ako bežní občania.

Tvrdenie	Ženy		Muži	
	Súhlasí	nesúhlasí	súhlasí	nesúhlasí
Humanitárnu prácu sociálnych pracovníkov v rozvojových krajinách považujem za potrebnú.	85 %	5 %	81 %	1 %
Rozvojové krajiny v prípade veľkej katastrofy skutočne potrebujú humanitárnu pomoc zo zahraničia.	90 %	11 %	69 %	31 %
Účasť Slovenskej republiky na humanitárnych aktivitách v rozvojových krajinách považujem za potrebnú.	90 %	10 %	52 %	48 %
Humanitárna pomoc je potrebná okrem iného aj z toho dôvodu, že pomáha znižovať negatívne reakcie obetí.	89 %	11 %	60 %	40 %

TAB. 4 Frekvencie odpovedí respondentov — Potreba humanitárnej práce

Ďalej sme sa venovali testovaniu prípadných rozdielov k významu humanitárnej práce v rozvojových krajinách. Výsledky t- testu prezentuje tabuľka 5.

Pohlavie	n	x	S	t	P (a)	CI (99 %)
ženské	62	8,806	6,625	1,978	0,000**	1,658
mužské	58	5,672	4,813			

TAB. 5 T-test — rozdelenie postojov k VÝZNAMU humanitárnej pomoci podľa rodu

** 1 % hladina významnosti — veľmi vysoko signifikantný rozdiel

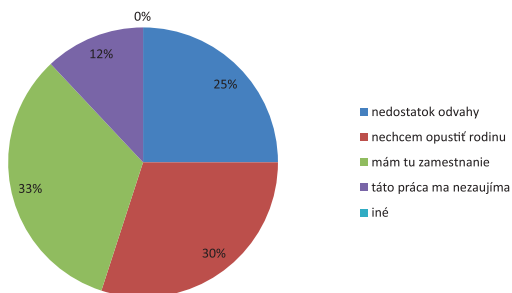
T-test preukázal štatisticky významné rozdiely medzi postojmi študentov a študentiek k významu humanitárnej pomoci pre rozvojové krajiny.

Najvýraznejší rozdiel tu pozorujeme pri výroku *Humanitárnu prácu slovenských sociálnych pracovníkov v rozvojových krajinách považujem za významnú*. S tvrdením súhlasí až 82 % študentiek, pričom študentov ktorý s rovnakým tvrdením súhlasia je len 46 %. Vysvetliť si to môžeme vyššou mierou nedôverčivosti voči pomocným aktivitám štátov, čo sa potom odzrkadľuje aj vo vnímaní prínosu pre poskytovateľov asistencie, študentmi. Študenti celkovo zastávajú postoj, že humanitárna pomoc má pre postihnuté krajiny význam.

Ďalej sme testovali významnosť rozdielov na výskumnej vzorke, ktorú sme si rozdelili na denných a externých študentov odboru sociálna práca, pričom sme nerozlišovali to, akú školu študenti navštevovali a zisťovali sme existenciu rozdielov v predstavách študentov ako pomáhajúcich v rozvojových štátoch a ako obeť, ktorá túto pomoc môže prijímať.

V prvom prípade sme predpokladali, že medzi skupinami budú existovať štatisticky významné rozdiely a to v predstavách študentov ako pomáhajúcich pri humanitárnej katastrofe v rozvojovom svete. Z výsledkov vyplýva, že predstaviť si seba v pozícii pomáhajúceho rozvojovým krajinám si dokážu lepšie denní (45 %) ako externí študenti (32 %). Príčinou môže byť fakt, že denní študenti ešte nemajú trvalú prácu, nemajú založené rodiny, ktoré by museli kvôli tomuto poslaniu opustiť a preto sú viac otvorení aj tejto možnosti. Celkovo si však študenti, bez ohľadu nato, či ide o dennú alebo externú formu štúdia, viac nedokážu predstaviť seba samého v tejto pozícii. Takto odpovedalo až 77 % všetkých respondentov. Obdobne o danom probléme hovorí Hvorecký (2013), ktorý uvádza, že mnoho zo študentov spoločenských vied problémy, ktoré majú rozvojové štáty síce registruje, ale len menšia časť z nich si vie predstaviť seba v pozícii pomáhajúceho za hranicami svojej krajiny.

Ďalej sme sa zamerali na bližšiu analýzu odpovedí tých respondentov, ktorý si seba samého v takejto pozícii predstaviť nedokážu. Tí študenti, ktorý takto odpovedali, mali možnosť sa ďalej vyjadriť, k možným dôvodom, prečo by nechceli odísť pomáhať obetiam za hranice svojho štátu. Uviesť mohli naraz viacero z ponúkaných možností, prípadne ponúknuť inú možnosť, ktorá im v tom bráni.

GRAF. 2 Rozdelenie podľa dôvodu prečo si nedokážu predstaviť seba ako pomáhajúceho

Z uvedeného vyplýva, že najviac zo všetkých príčin vyniká dôvod *zamestnania*, a tiež to, že respondenti *nechcú opustiť na dlhší čas svoju rodinu alebo známych*. Tretím najčastejšie uvádzaným dôvodom bol argument *nedostatku odvahy* a napokon skutočnosť, že

respondentov táto práca nezaujima. Možnosť Iné, kde mohli respondenti uviesť svoj odlišný postreh, nezaškrtol nikto.

DISKUSIA

Výskum, ktorý sme prezentovali na predchádzajúcich stranách preukázal viaceré významné rozdiely medzi premennými. Avšak pri rozdelení výskumnej vzorky podľa rodu pri testovaní informovanosti o rozvojových krajinách sme postupovali podľa príspevku Watesa (2010), podľa ktorého ženy prejavujú vyššie známky empatie voči obetiam katastrof, informácie o nepriaznivom stave rozvojových krajín si pripúšťajú viac ako muži a ľahšie si ich zapamätajú, sme významnosť rozdielov nenašli. Môžeme teda konštatovať, že v tomto smere sme nenašli paralelnosť medzi našim a prezentovaným výskumom. Rozdiely medzi informovanosťou mužov a žien sú podobné. Obe skupiny získavajú identické informácie, ktoré tiež podobne spracovávajú a ku ktorým tiež obdobne pristupujú, bez ohľadu na príslušnosť k rodu.

V oblasti informovanosti o konkrétnych rozvojových krajinách respondenti najčastejšie spomenuli štáty Rwandu, Keňu a Haiti. Všetky tieto tri štáty sú aj podľa súčasnej výskumnej správy Rozvojového programu OSN *Human Development Report* (2013), zaradené medzi krajiny s najnižším indexom ľudského rozvoja — HDI. Odpovede našich respondentov sa zhodovali s výsledkami o ktorých pojednáva táto výskumná správa.

Ďalej sme testovali prípadnú existenciu rozdielov k potrebnosti a významnosti humanitárnej práce v zahraničí. Pre komparáciu sme vybrali štúdiu, ktorú v našom prostredí realizoval Hvorecký (2013). Zistili sme odlišnosti s našim výskumom. Autor v tejto štúdii tvrdí, že slovenskú verejnosť zamestnávajú viac problémy domácej politiky, ako potreba humanitárne pomáhať rozvojovým štátom. Väčšina respondentov v tomto výskume uviedla, že pomoc v skutočnosti potrebujeme my, ako tá biednejšia časť Európy, ktorá sa vyznačuje vysokou mierou nezamestnanosti a slabými sociálnymi istotami, takisto ohrozovaná možnými humanitárnymi katastrofami. Nám však testovanie prezradilo, že študenti sociálnej práce sa viac stavajú k názoru, že humanitárna pomoc najchudobnejším štátom sveta je skutočne potrebná a mali by sme pomáhať, pretože táto práca má význam. Výsledky nášho výskumu môžu byť determinované tým, že keďže výskumnú vzorku tvorili študenti sociálnej práce, tak títo sú oveľa viac zainteresovaní vo veciach pomoci a solidarity ako niektorí bežní občania. Chápeme to ako určitý posun vo vnímaní potreby a významu tejto formy práce. V tejto súvislosti však môžeme spomenúť aj výskum, ktorý na Bradfordskej univerzite vo Veľkej Británii realizovala Humphries (2013). Väčšina študentov sa tu priklonila k názoru, že humanitárna práca je vo svete veľmi významná, potrebná a sami by sa v budúcnosti radi podieľali na ďalšom vylepšovaní humanitárnych intervencií.

ZÁVER

Z výsledkov realizovaného výskumu vyplýva, že študenti sociálnej práce vnímajú problémy rozvojových krajín, nerovnomernosť globálneho vývoja, poznajú rozvojové krajiny, ale mýlia si pojmy „rozvojový“ a „humanitárny“. Preto nemá zmysel navrho-

vať riešenia, ktoré by študentov učili od základov spoznávať rozvojový svet, keďže študenti už teraz tieto problémy registrujú. Je však potrebné, ďalej upevňovať túto problematiku v podvedomí študujúcich. Z pohľadu sociálnej práce poukazovať na to, že táto sa netýka len Slovenskej republiky, ale ďaleko presahuje aj hranice nášho štátu. Pred problémami rozvojového sveta by nemal nikto zatvárať oči, pretože sa v konečnom dôsledku týkajú aj každého z nás. Pre znázornenie je vhodné používať ilustrujúce príklady z praxe, ktoré ľudí viac zasiahnu. Vhodné je naďalej pozitívne ovplyvňovať myslenie študentov vo vzťahu k najchudobnejším krajinám, tým, že aj ich spôsob života ovplyvňuje krajiny globálneho juhu.

Výsledky ďalej poukazujú nato, že napriek tomu, že medzi mužmi a ženami existujú signifikantné rozdiely, väčšina študentov považuje humanitárnu prácu v rozvojových krajinách za potrebnú a významnú. Z pohľadu praxe sociálnej práce je potrebné tieto postoje naďalej upevňovať a zvýrazňovať tiež dôležitosť svetových záväzkov, ktoré Slovenská republika, ako člen Európskej únie, má. Je potrebné nájsť kompromisy. Určite je dôležité venovať pozornosť aj našim vylúčeným vrstvám, no na druhej strane by to nemalo znamenať, že na trpiacich ľudí v iných štátoch úplne zanevrieme.

Len málo študujúcich si na základe výsledkov výskumu, dokáže predstaviť seba, ako pomáhajúceho rozvojovým štátom. Preto je potrebné poukazovať na kladné, ale aj negatívne stránky, ktoré táto práca so sebou prináša. viesť študentov k vytvoreniu si láskavého, empatickeho a dôverujúceho vzťahu k humanitárnej pomoci. Dať teda študentom priestor, aby sa mohli rozhodnúť. Veľká časť študujúcich v našom výskume uviedla, že by veľmi pozitívne ohodnotila a prijala možnosť absolvovať prednášky humanitárnych sociálnych pracovníkov z praxe, ktoré by mohli vo veľkej miere ovplyvniť ich vedomosti o humanitárnych organizáciách i projektoch. Na základe týchto skutočností pre prax odporúčame realizovať rôzne prezentácie, semináre, mimoškolské stretnutia, ku ktorým by boli prizvaní humanitárni sociálni pracovníci z praxe.

LITERATURA

- ALEKSANYAN, T. a kol. *Slovenský sprievodca rozvojovým dobrovoľníctvom*. 2012. Bratislava: Platforma mimovládnych rozvojových organizácií, 60 s. ISBN 978-80-971135-0-6.
- BENČ, V. *Rozvojová pomoc a spolupráca — výzvy a perspektívy*. 2005. Prešov: Adin, s.r.o., 188 s. ISBN 80-89041-93-0.
- DORULA, J. a kol. *Krátky slovník slovenského jazyka*. 2003. 4. vyd. Bratislava: Veda, Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 988 s. ISBN 80-224-0750-x.
- DUDAŠ, T. *Rozvojová pomoc a spolupráca*. 2007. Bratislava: Ekonomická univerzita, 232 s. ISBN 978-80-225-2393-6.
- DVOŘÁK, F. *Kdo vládne světu*. 2004. Bratislava: Ekokonzult, 200 s. ISBN 80-8079-019-1.
- GAŽOVIČ, O. *Rozvojová a humanitárna pomoc*. In *Rozvojové vzdelávanie. Témy a metódy*. 2013. Bratislava: Nadácia Pontis, ISBN 978-80-968229-9-7. s. 9-23.
- HETTEŠ, M. *Sociálna súdržnosť a istota v sociálnej práci*. 2013. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 201 s. ISBN 978-80-558-0256.
- HOLEČKOVÁ, E. *Globálne rozvojové vzdelávanie*. 2009. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum, s. 76
- HUMPHRIES, V. *Improving humanitarian coordination*. 2013. [online]. Bradford: University of Bradford, [cit. 2014-06-03]. Dostupné na internete: <http://www.sites.tufts.edu/jha/archives/1976>>. ISSN 1360-0222.

- HVORECKÝ, M. *Prečo má Slovensko pomáhať iným?* 2013. [online]. Bratislava: Prohuman, [cit. 2013-19-10]. Dostupné na internete: <http://www.prohuman.sk/rozvojova-pomoc/preco-ma-slovensko-pomahat-inym>. ISSN 1338-1415.
- KRÁLOVÁ, D. a kol. *Novinár, rozvojová spolupráce a humanitárna pomoc*. 2007. Praha: Člověk v tísni, 93 s. ISBN 978-80-86961-31-6.
- LEBEDA, P. a kol. *Rozvojová pomoc nestačí*. 2009. Praha: Pražský institut pro globální politiku, 44 s. ISBN 80-254-6787-9.
- LEVICKÁ, J. *Metódy sociálnej práce*. 2003. Trnava: Trnavská univerzita, 122 s. ISBN 80-890-743-83.
- MALIK, K. et. al. *Human Development Report 2013. The Rise of the South: Human Progress in Diverse World: Development Report*. New York: United Nations Development Programme, 2013. p. 22.
- MOTHANA, O. S. *Rozvojové krajiny a rozvojová pomoc: očakávania a chaos*. In *Rozvojová pomoc a spolupráca*. Bratislava: Ekonomická univerzita. 2008. ISBN 978-80-225-2640-1. s. 192-200.
- TKÁČ, M. *Štatistické riadenie kvality*. 2001. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 313 s. ISBN 80-225-0145-x.
- WATES, O. et. al. *Ako spracovať tému rozvojovej pomoci*. 2010. Praha: Člověk v tísni, 64 s. ISBN 978-80-86961-83-5.
- Zákon č. 617/2007 o oficiálnej rozvojovej pomoci a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.